

ש'בת ב'מקום ת'קיעות

בשבת קודש שישראל עצמם נושאים את כסא הכבוד
יושב הקב"ה על כסא רחמים גם בלי תקיעת שופר

הנה כי כן מטעם זה ביטלו חכמינו ז"ל תקיעת שופר בשבת, כי בשבת קודש אין הדין שולט כי אם מדת הרחמים, כמבואר במאמר הזוהר הקדוש (פרשת תרומה קלה): שאנו אומרים בליל שבת: "כד עייל שבתא איהי אתייחדת ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין מתעברין מנה". פירוש, כשנכנסת השבת השכינה הקדושה מתייחדת ונפרדת מהסטרא אחרא וכל הדינים מסתלקים ממנה.

וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח): "בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא". פירוש, בזה היום כל הדינים נכפים ואינם מתעוררים בעולם. לכן בראש השנה שחל בשבת אין צריך לתקוע בשופר כדי שיעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים, כי דבר זה נעשה ממילא על ידי קדושת השבת. והנה מה שכתב על כך ב"דרשות חתם סופר" (חלק ב דף שסא טור ג ד"ה כתיב) בלשון קדשו:

"כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, אף על גב דלמסקנא איסור תקיעה בשבת דרבנן בעלמא היא, מכל מקום קראי מתפרשי כנ"ל, והענין כשחל בשבת אזי מקדושת שבת מדת הדין מבוסס וממותק, ומשום הכי יכלו חכמים להעמיד דבריהם שלא לתקוע, כי בלאו הכי הדין רפה וממותק".

מה נפלא הוא הרמז שרמז לנו המקובל האלקי רבינו צבי הירש מזידיטשוב זי"ע [הובא במאמר הוד והדר שבסוף שו"ת הד"ר], על ראש השנה שחל בשבת שאין תוקעים בו בשופר, שעל כך רמז דוד המלך (תהלים קכו-ב): "אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה". מילת א"ז הכלולה מב' אותיות א' ז' היא רמז על ראש השנה שהוא יום א' בשנה שחל ביום ז' שהוא שבת קודש, אז ימלא שחוק פיני ולשונו רנה ראשי תיבות שופ"ר, לרמז שהשמחה והרינה של השירות ותשבחות המלאות את פיני ולשונו בשבת הן במקום שופר, כי הן מסוגלות להמשיך רחמים על ישראל.

דהיינו בראש השנה שחל בשבת אין תוקעים בשופר בפועל, אלא מזכירים פסוקי תרועה, ולכן בכל התפלות של ראש השנה שחל ביום חול תיקנו לומר "יום הזכרון הזה יום תרועה", ואילו בתפלות של ראש השנה שחל בשבת אומרים "יום הזכרון הזה יום זכרון תרועה".

אמנם כבר תמהו המפרשים וינועו אמות הסיפים, איך יתכן שחכמינו ז"ל יבטלו מצות תקיעת שופר בשבת, רק מחשש כי מי שאינו בקי בתקיעת שופר יבוא לחלל את השבת: "גזירה שמא יטלנו בידו, וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים", הלא יכלו לתקן כל מיני תיקונים למנוע חשש זה של חילול שבת, למשל שרק מומחה היודע לתקוע יתקע בשופר וכדומה, וכבר כתב על כך ב"מאור ושמש" (ראש השנה ד"ה או יאמר תקעו): "ועדיין אין זה מספיק קצת, לבטל עבור זה מצוה של תורה, וטעם זה אמרו בנגלה, ומסתמא היו להם גם טעם כמוס על פי סוד".

קדושת השבת ממתקת
את הדין במקום שופר

על פליאה זו מצינו ישוב נפלא, שעובר כבריח התיכון בכל הספרים הקדושים, ישוב המבוסס על היסוד הגדול שגילו לנו חכמינו ז"ל, שתכלית מצות תקיעת שופר היא כדי שיעמוד הקב"ה כביכול מכסא דין וישב על כסא רחמים, כמאמר המדרש (ויק"ר כט-א):

"יהודה ברבי נחמן פתח, (תהלים מז-ו) עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה [שם אלקים הוא מדת הדין], ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר [שם הוי"ה הוא מדת הרחמים], ומתמלא עליהם רחמים, ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחודש השביעי".

לקראת שני ימי ראש השנה הבאים עלינו לטובה, שנת ה' אלפים שבע מאות ושמנונים וארבע לבריאת העולם, אשר בשנה זו יום הראשון של ראש השנה חל בשבת קודש, דבר בעתו מה טוב להתבונן במה שתיקנו חכמינו ז"ל, שלא לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת, ומצאו על כך אסמכתא במקרא, כמו ששינוי במשנה (ראש השנה ט:): "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת" אין תוקעים בו בשופר, ומפרש בגמרא:

"מנא הני מילי [מנין למדו חכמינו ז"ל שמצות תקיעת שופר אינה דוחה שבת, ומתרין], כתוב אחד אומר [ויקרא כג-כד] [בחודש השביעי באחד לחודש] שבתון זכרון תרועה [משמע שאין תוקעים בראש השנה, אלא מזכירים בו פסוקים של תרועה], וכתוב אחד אומר [במדבר כט-א] [ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם וגו'] יום תרועה יהיה לכם [משמע שצריך לתקוע בשופר], לא קשיא, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת [אין תוקעים בשופר אלא מזכירים פסוקי תרועה], כאן ביום טוב שחל להיות בחול [הוא יום תרועה ממש בשופר].

אולם רבא מקשה על כך, איך יתכן שאסר הכתוב לתקוע בשופר בשבת, משום שהיא בכלל המלאכות שאסרה תורה לעשות בשבת, והרי שנינו כי מן התורה מותר לתקוע שופר בשבת, משום שהיא חכמה ואינה מלאכה, ומתצים בגמרא:

"אלא אמר רבא, מדאורייתא מישראל שרי [מן התורה מותר באמת לתקוע בשופר בשבת, כי היא חכמה ואינה מלאכה], ורבנן הוא דגזור ביה [חכמים הם שגזרו שלא לתקוע בשופר], כדרבה, דאמר רבה, הכל חייבין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו, וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים".

מדברי המפרשים למדנו שגם לפי מסקנת הגמרא, שביטול מצות תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת הוא רק מדרבנן, עם כל זאת הסמיכו חכמינו ז"ל את תיקונם בגדר "אסמכתא" על מקרא שכתוב "זכרון תרועה", שמשמע מזה כי לפעמים

שבת ממתקת דינא קשיא ודינא רפיא שב"ת בגימטריא קשי"א רפי"א

ביאור נשגב זה ביתר שאת אנו למדים גם במשנתו הטהורה של ה"בני יששכר" (מאמרי השבתות מאמר א אות ו), על פי מה שהביא רבינו האריז"ל (שער הכונות ראש השנה דרוש ב) בשם הזוהר הקדוש (פרשת פנחס ולא): הטעם שראש השנה הוא שני ימים, כי ביום הראשון של ראש השנה דן הקב"ה את העולם עם "דינא קשיא", פירוש, במדת הדין הקשה, וביום השני דן הקב"ה את העולם עם "דינא רפיא", פירוש, במדת הדין הרפויה.

לכן נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מצות תקיעת שופר בשני הימים של ראש השנה, כדי שביום הראשון נמתיק את הדינא קשיא וביום השני נמתיק את הדינא רפיא. בדרך זו מפרש בזוהר הקדוש שם רמז הכתוב (תהלים פא-ד): "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", כדי להמתיק את "חוק" שהוא "דינא קשיא", וגם את "משפט" שהוא "דינא רפיא".

לפי זה מבאר ה"בני יששכר" הטעם שביטלו תקיעת שופר בשבת, שהרי מבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח): בענין קדושת יום השבת: "בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא". פירוש, בזה היום כל הדינים נכפים ואינם מתעוררים בעולם. לכן אין צורך במצות תקיעת שופר להמתיק את שני הדינים, כי בכח קדושת השבת אנו ממתיקים אותם. והוסיף על כך רמז נפלא, שב"ת בגימטריא קשי"א רפי"א, ללמדנו שקדושת השבת ממתקת את שני הדינים, דינא קשיא ודינא רפיא.

וכן ביאר הגה"ק מצאנו זי"ע ב"דברי חיים" (ראש השנה ד"ה בפסוק תקעו) [אשר כפי הידוע היתה דרכו בקודש ללמוד "בני יששכר" לפני תקיעת שופר, באומרו שהוא לומד רק בספר שנכתב ברוח הקודש] הטעם שאין תוקעים בשבת:

"דהנה בשבת אין תוקעין, ונראה לי דאף על פי כן מתוקן ממילא כמו בתקיעה ממש, דהנה מבואר בגמרא (שבת יב.) דבמבקר החולה אומרים, יכולה היא שתרחם, והיינו שבכח קדושת השבת בא הרפואה בלא צעקה ותפלה, כמפורש שם בפירוש רש"י ז"ל, וכמו כן גבי תקיעות דהוא לעורר רחמים רבים מלמעלה, ושבת קודש מקור הרחמים, וממילא בא הרחמים לכל ישראל".

הביאור של ה"מאור ושמש" כי בשבת אין צריך לערבב את השטן וכוחותיו

ב"מאור ושמש" מבאר גם כן בדרך זו הטעם שאין תוקעים שופר בראש השנה שחל בשבת,

מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע: א"ז, כשראש השנה א' חל ביום ז', ש'חוק פ'ינו ו'לשונו ר'נה ראשי תיבות שופ"ר

זוהר הקדוש: הקב"ה דן את העולם בשני ימים של ראש השנה, ביום א' בדינא קשיא ביום ב' בדינא רפיא

בני יששכר: שב"ת בגימטריא קשי"א רפי"א, לרמז שקדושת השבת ממתקת את שני הדינים כתקיעת שופר

בראש השנה אנו ממליכים את הקב"ה על כל העולם, כי ביום זה נברא העולם כי אין מלך בלא עם

כי תכלית תקיעת שופר בקול בלי דיבור, היא כדי לערבב את השטן וכוחותיו, שלא יבינו את בקשתנו ולא יוכלו לקטרג עלינו, לכן בשבת שאין לסטרא אחרא שליטה אין צורך לתקוע בשופר, כפי שהוא מבאר בלשון קדשו:

"ביום הדין מתייצבים המקטרגים לקטרג על כנסת ישראל חס ושלוה, כמו שנאמר (איוב א-ו) ויהי היום ויבואו בני האלהים להתייצב על ה', ודרשו ז"ל (זוה"ק פרשת בא לב:) ויהי היום זה ראש השנה. וכדי לתת עצות נפשנו, צוה לנו הקב"ה לתקוע בשופר ביום הזה, כדי לערבב הסיטרא אחרא לבל יוכלו להרע לישראל, שהענין השופר הוא, שהוא קול פשוט בלא חיתוך הדיבור..."

וכשתוקע בשופר מעומק הלב בתשובה, הקב"ה שהוא בוחן כליות ולב מקבל מחשבה זו לפניו... ואין שום מלאך ושרף יודעים עד מה... ועל ידי זה נתערבב השטן ונחלש הסיטרא אחרא... ולזה אנו מכוונים בעת תקיעות שופר השם הקדוש קר"ע שט"ן משולב עם שם הוי"ה ברוך הוא, כי על ידי תקיעותינו ביום זה נתערבב השטן, והרחמים מתגברין ונתגלה הלבנונית עליון הי"ג מכילין דרחמי על כנסת ישראל.

והנה בימות החול, שאז עת התגברות הדינים והסיטרא אחרא, צריכים אנו להמתיקם על ידי השופר בכדי שלא יבינו הסיטרא אחרא, אבל בשבת קודש (זוה"ק פרשת תרומה קלה:) לית שולטנא אחרא בכולהו עלמין, ואנפאה נהירין בנהירו עילאה, ואין להסיטרא אחרא שום ממשלה לקטרג בשבת קודש... לזה אין מן הצורך לתקיעת שופר בשבת קודש, שגם בלא שופר נתערבב ונחלש כח הסיטרא אחרא... ומה שאנו פועלים בימי השבוע על ידי השופר, יכולים לפעול בשבת קודש בלא שופר".

תכלית העבודה בראש השנה להמליך את הקב"ה על כל העולם

לכבוד ראש השנה הבא עלינו לטובה, רחש לבי דבר טוב לעשות מטעמים לאבינו שבשמים,

לכבוד הטעם שביטלו חכמינו ז"ל מצות תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, על פי מה שנקדים לכבוד מאמר המדרש הנ"ל: "בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים". וצריך ביאור מהו הענין שהקב"ה יושב על שני כסאות, "כסא דין" לעומת "כסא רחמים", ומהו הענין שעל ידי תקיעת שופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

והנה עצם הדבר שהקב"ה יושב על כסא כבודו, הוא מקרא מפורש (ישעיה ו-א): "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונושא", אמנם ברור שאין להבין הדברים כפשוטם, כי אחד מיי"ג עיקרי האמונה הוא: "שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל", וצריך ביאור להבין הענין שהקב"ה יושב כביכול על כסא כבודו.

ונראה לכבוד הענין בזה על פי המבואר בכל הספרים הקדושים, כי עבודת היום בראש השנה היא להמליך את הקב"ה על כל העולם, ומטעם זה בראש השנה ובשאר עשרת ימי התשובה אנו מסיימים ברכת "אתה קדוש" "המלך הקדוש", וכן ברכת "השיבה שופטינו" מסיימים "המלך המשפט". וכתב ה"טור" (או"ח סימן קיח) הטעם לכך בשם מחזור ויטרי: "כל השנה כולה אומר האל הקדוש, האל המשפט, חוץ מעשרת ימי תשובה שאומר המלך הקדוש, המלך המשפט, לפי שעכשיו יושב על המשפט לדון כל העולם, ומראה עצמו שהוא מלך על המשפט".

וזהו הטעם שבראש השנה בכל תפלות הלחש וחזרת הש"ץ, אנו מתפללים לפני הקב"ה מלכו של עולם שיתגלה מלכותו על כל העולם, החל בברכת "אתה קדוש": "ותמלוך אתה הוא ה' אלקינו מהרה לבדך על כל מעשיך, בהר ציון משכן כבודך, ובירושלים עיר קדשך". וכך בברכה האמצעית המיוחדת לראש השנה: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך... ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה גם המשך המדרש: "ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים", על פי מה שכתב רבינו סעדיה גאון בטעם הראשון [מתוך עשרה טעמים] שנתן על מצות תקיעת שופר, כי על ידי תקיעת שופר אנו ממליכים את הקב"ה על כל העולם, הנה הדברים בלשון קדש:

"הענין הראשון, מפני שהיום תחילת הבריאה, שבו ברא הקב"ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים שתוקעים לפניהם בחצוצרות ובקרנות, להודיע ולהשמיע בכל מקום תחילת מלכותו, וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא אתה יתברך ביום זה, וכן אמר דוד (תהלים צח-ו) בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'".

ונראה כי רבינו סעדיה גאון למד טעם זה ממה ששינו בגמרא (ראש השנה לד): "אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכות זכרונות ושופרות, מלכות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבוא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר". ופירש הריטב"א סיום המאמר: "ובמה בשופר", הכוונה בזה שעל ידי תקיעת שופר אנו ממליכים את הקב"ה, ועל ידי זה בא זכרונו לפני הקב"ה לטובה.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין הטעם שעל ידי מצות תקיעת שופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים, כי מאחר שעל ידי מצות תקיעת שופר אנו ממליכים את הקב"ה על כל העולם, נמצא לפי זה שהקב"ה יושב כביכול על כסא מלכותו בזכות ישראל, לכן עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים, לרחם על ישראל שממליכים את הקב"ה על כל העולם.

יומתק לבאר בזה מאמר הגמרא (יומא פו): "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד", כי כאשר האדם חוטא ח"ו הרי הוא בגדר מורד במלכות, ואז הקב"ה יושב כביכול על כסא דין להעניש את החוטא שמרד במלכותו, וגרם בכך שאין הקב"ה יושב על כסא מלכותו בתכלית השלימות, אבל כאשר האדם שב בתשובה על כל החטאים מגעת התשובה עד לכסא הכבוד, כי על ידי התשובה יושב הקב"ה שוב על כסא מלכותו למלוך על כל העולם.

הגילוי הנפלא של השל"ה הקדוש בשבת נושאים ישראל את כסא הכבוד

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שביטלו חכמינו ז"ל תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, על פי מה שתיקנו חכמינו ז"ל מתקני התפלות בתפלת שחרית בברכת יוצר אור: "לא

בראש השנה הקב"ה הוא מלך היושב על כסא דין, לשפוט את ישראל אם המליכו אותו בתורה ומצוות

כשישראל תוקעים בשופר להמליך את הקב"ה על כל העולם, הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים

של"ה הקדוש: "ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו", כי בשבת נושאים ישראל עצמם את כסא הכבוד

בשבת אין צריך לתקוע בשופר כי כשישראל נושאים את כסא הכבוד הקב"ה יושב מיד על כסא רחמים

וזהו שכתוב (שם כט-ו): "וישב ה' מלך לעולם", וכן אנו אומרים בתפלת נשמת: "המלך היושב על כסא רם ונשא". והרי זה על דרך שכתוב במגילה (אסתר א-ב): "בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה". ופירש רש"י: "כשנתקיים המלכות בידו".

נפלא לבאר בזה מה שמבואר בזה הקדוש (פרשת צו כט-): "כל הנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד". כי מאחר שהקב"ה יושב על כסא כבודו למלוך על כל העולם בבחינת: "וישב ה' מלך לעולם", רק בזכות ישראל שקיבלו את התורה, וממליכים את הקב"ה על כל העולם בקיום התורה ומצוותיה, נמצא כי נשמות ישראל הן הבסיס והיסוד של כסא הכבוד, שהקב"ה יושב עליו למלוך על כל העולם, לכן נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד כבנין העומד על היסוד.

בראש השנה יושב הקב"ה על כסא דין לבחון אם ממליכים אותו על כל העולם

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם שבראש השנה יושב הקב"ה תחילה על כסא דין, כמאמר המדרש: "בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה", על פי מה שכתוב (משלי כט-ד): "מלך במשפט יעמיד ארץ", אנו למדים מזה, כי מלכותו של הקב"ה מתגלה בעולם, בהיותו מלך המשפט שדן את כל בני העולם, לתת שכר טוב לעושי רצונו ועונש לעוברי רצונו.

לכן בכל ראש השנה שהוא יום בריאת העולם, שהקב"ה מחדש בו שוב את הבריאה לשנה הבאה, יושב הקב"ה על כסא מלכותו בבחינת "כסא דין", כדי לבחון במדת הדין את הנהגתם של ישראל בכל השנה, אם המליכו את הקב"ה על כל העולם במעשיהם הטובים, כי אם לא התנהגו ח"ו בדרך התורה והיראה ולא המליכו את הקב"ה כראוי, ישיבתו של הקב"ה על כסא הכבוד הוא בגדר כסא של דין, להעניש את החוטאים שמנעו ממנו יתברך לשבת כביכול כראוי על כסא כבודו למלוך על כל העולם.

תכלית הבריאה התגלות מלכותו כי אין מלך בלא עם

והנה הטעם האמיתי שאנו ממליכים את הקב"ה בראש השנה הוא, כמו שכתב רבינו בחיי פרשת וישב (בראשית לח-ל): "אנו אומרים בראש השנה שבו נברא העולם, המלך הקדוש והמלך המשפט, לפי שהיום ההוא הוא תחילת מעשיו, שאין מלך בלא עם". וזהו שכתב בעל ה"תניא" ב"שער היחוד והאמונה" (פרק ז): "הנה הוא ידוע לכל, כי תכלית בריאת העולם, הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך, דאין מלך בלא עם". והמקור ליסוד זה הוא בפרקי דרבי אליעזר (פרק א):

"עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברוא את העולם... מיד נתייעץ הקב"ה בתורה ששמה תושיה לברוא את העולם, השיבה לו ואמרה, רבון העולמים, אם אין צבא ואין מחנה למלך על מה הוא מולך, ואם אין עם מקלסין למלך אי זה הוא כבודו של מלך, שמע אדון העולם וערב לו... מכאן אמרו חכמים, כל מלכות שאין לה יועצים אין מלכותה מלכות".

יומתק לצרף מה ששינו בגמרא (ראש השנה לד): "בשישי היו אומרים (תהלים צג-א) ה' מלך גאות לבש, על שם שגמרו מלאכתו ומלך עליהם". הרי מבואר כי ביום השישי לבריאת העולם שהיה בראש השנה, כי העולם נברא בכ"ה באלול וביום השישי שהיה א' בתשרי, מלך הקב"ה על כל העולם, לפי שבו ביום גמר מלאכתו ונברא אדם הראשון שהמליך את הקב"ה על כל העולם.

מעתה יפתח לנו פתח להבין הענין שהקב"ה יושב על כסא כבודו, כי הן אמת שהקב"ה מצד עצמו אינו צריך כלל לשום כסא הכבוד, אבל עם כל זה מצמצם הקב"ה את עצמו לשבת כביכול על כסא הכבוד, כדי לגלות את מלכותו בעולם, כמו שכתוב (תהלים קמה-ג): "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור", וכפי המבואר התגלות המלכות היא על ידי ישראל שממליכים את הקב"ה על ידי שמקיימים את כל מצוותיו.

אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. מבואר מזה שאין הקב"ה יושב על כסא כבודו רק בשבת קודש, [וכן משמע ממאמר הזוהר הקדוש שנהגו לאומרו בליל שבת קודש (פרשת תרומה קלה.): "קוב"ה אחד לעילא לא יתיב על כורסייא דיקרא עד דאתעבידת איהי ברזא דאחדד"].

ומצינו ביאור על כך בזוהר חדש (פרשת בראשית כב.), כי הן אמת שכבר בששת ימי בראשית ישב הקב"ה על כסא כבודו, אבל שלימות הישיבה על הכסא היא דוקא בשבת:

"אמר רב יהודה אמר רב, לא ישב הקב"ה על כסא כבודו, עד שבא שבת ונתעלה וישב על כסאו. אמר לו רבי יוסי, והא קודם שנברא העולם ישב היה הוה ויהיה. אמר רב יהודה, אי משמע לן דעל כסא כבודו ממש הוא לא, אלא הכי תנינן, עד שלא נברא העולם לא היה מי שיקלס להקב"ה ויכיר אותו, כיון שברא עולמו, ברא המלאכים וחיות הקודש והשמים וכל צבאם, וברא את האדם, וכולם מוכנים לשבח ליוצרם ולפארו. ועדיין לא הוה פאר ושבח לפניו, עד שנכנס שבת ושקטו כולם, ופצחו רנה ושבחה העליונים והחתונים, ואז ישב על כסא כבודו, כלומר אזי היה מי שיכיר את כבודו וישבח לכבודו".

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שמצינו חידוש גדול בשל"ה הקדוש (פרשת כי תשא תורה אור), שמפרש הפסוק (שמות ל-ב): "כי תשא את ראש בני ישראל", כי הן אמת שהמלאכים השרפים הנקראים חיות הקודש נושאות את כסא הכבוד, אבל תכלית הבריאה היא שכלל ישראל בעצמם ישאו את כסא הכבוד בעסק התורה ובמעשיהם הטובים.

ומביא השל"ה ראייה לכך ממה שאמרו במדרש (ב"ר מז-ו): "האבות הן הן המרכבה". ומפרש בזוהר הקדוש (פרשת צו כח): הכוונה בזה, כי האבות הן המרכבה הנושאים את כסא הכבוד שהקב"ה כביכול יושב עליו. וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת ואתחנן רסב): כי ג' האבות הם בבחינת ג' רגלים של הכסא הכבוד ודוד המלך הוא הרגל

הרביעי. ומצינו רמז נפלא על כך בדברי ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן רנב), מרכב"ה שלימ"ה עולה בגימטריא אברה"ם יצח"ק יעק"ב דו"ד שהם ד' רגלי המרכבה.

לפי זה מבאר השל"ה כי תכלית הבריאה היא, שכלל ישראל במעשיהם הטובים ישאו בקדושתם את כסא הכבוד ולא המלאכים. וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו: "כי תשא את ראש בני ישראל", שיעלה את ישראל למדרגה גדולה שיהיו בבחינת "ראש", שאז יזכו "לשאת" את כסא הכבוד ועל כך נאמר "כי תשא". והוסיף הכתוב לרמז איך אפשר להגיע למדרגה גדולה זו: "כי תשא את ראש", שיעלו אותיות רא"ש לאותיות שאחריהן שהן שב"ת, כי בזכות שמירת שבת יזכו לשאת את כסא הכבוד.

נמצינו למדים מדברי השל"ה הקדוש רעיון קדוש, כי בשבת קודש מתעלים ישראל בקדושתם למדרגה גדולה כל כך, עד שהם עצמם נושאים את כסא הכבוד ולא חיות הקודש, והביאור בזה כי ביום השבת כשישראל בטלים מכל מלאכתם, כי הם מתקשרים עם הקב"ה שברא את העולם בששת ימי המעשה ושבת ביום השביעי, ואינם עוסקים בשום מלאכה כי אם בעסק התורה ועבודת ה', הרי הם ממליכים את הקב"ה על כל העולם, לכן ראויים הם ביום קדוש זה לשאת בעצמם את כסא הכבוד.

"ביום השביעי נתעלה" מכסא דין "וישב על כסא כבודו" על כסא רחמים

הנה כי כן יתבאר היטב מה שתיקנו לומר: "ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו", כי הן אמת שכבר ישב על כסא כבודו בששת ימות החול, אולם עיקר הישיבה על הכסא בשלימות הוא רק בשבת קודש, כי אז מתעלה הקב"ה ויושב על כסא כבודו, בהיותו נישא על ידי ישראל עם קדושו ולא על ידי חיות הקודש. וזהו שתיקנו לומר בג' תפלות השבת: "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג", כי בני ישראל שמחים במלכותו של הקב"ה שיושב כביכול על כסא כבוד מלכותו הנישא על ידם.

מעתה יאירו עינינו להבין היטב הטעם שביטלו חכמינו ז"ל תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת קודש, כי מאחר שתכלית תקיעת שופר היא שיעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים, הנה כל זה הוא בראש השנה שחל בימי החול, שהחיות הקודש נושאות את כסא הכבוד ולא ישראל, אז צריך להמליך את הקב"ה בשופר כדי שיעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים.

אבל כאשר ראש השנה חל בשבת קודש, שאז בני ישראל נושאים בעצמם את כסא הכבוד, כי הם ממליכים את הקב"ה על כל העולם בשביתתם מכל המלאכות, יושב הקב"ה מיד על כסא רחמים מגודל אהבתו לישראל הנושאים בעצמם את כסא הכבוד, ושוב אין צורך במצות תקיעת שופר כדי שיעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים, כי קדושת השבת עצמה היא במקום תקיעת שופר.

יומתק לבאר בזה פירוש התפלה: "לא אל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו", כי ביום השביעי שהוא שבת קודש, שישראל שהם בנים למקום נושאים בעצמם את כסא הכבוד, מתעלה הקב"ה ממה שישב כל ששת ימי החול על כסא דין, כדי לשבת בשבת על כסא רחמים בבחינת: "כרחם אב על בנים", והרי זו התעלות גדולה מכסא דין לכסא רחמים.

הנה כי כן הבה נעשה את ההכנות הראויות לקראת שני ימי ראש השנה הבאים עלינו לטובה, יום הראשון שחל בשבת קודש שפעולת השופר נעשית על ידי קדושת השבת בבחינת: "אז ימלא ש'חוק פ'ינו ו'לשוננו ר'נה", וביום השני נקיים מצות תקיעת שופר בפועל, ובזכות זה יעמוד הקב"ה מכסא דין וישב על כסא רחמים, להשפיע לנו כתיבה וחתומה טובה עם כל הברכות וכל הישועות, ונזכה שתתגלה מלכותו יתברך על כל העולם: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך", בביאת הגואל צדק במהרה בימינו אמן.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com